

A SZÖVEGALKOTÁS

Analógiás szövegalkotás

AKADÁLY NÉLKÜL

modul adaptációja
a pszichés fejlődés zavaraival küzdő
tanulók együttneveléséhez

**SZÖVEGÉRTÉS-
SZÖVEGALKOTÁS**

BESZ-IX.5-AdP

A modult készítette:

Kolláth Erzsébet, Montay Beáta

Az adaptációt készítette:

Faragóné Bircsák Márta, Kisvári Anna

SULINova
Köznevelési, Fejlesztési és Pedagógus-továbbképzési Központ

Magyarország célba ér

A modul célja	Gondolkodási műveletekre serkentés, a szövegalkotás fejlesztése
Időkeret	3×45 perc (2×45 perc + 1×45 perc) Az SNI-tanulók számára több intenzív fejlesztési idő szükséges az egyéni képességekhez igazodva.
Ajánlott korosztály	2. évfolyam
Modulkapcsolódási pontok	<i>Tágabb környezetben</i> Anyanyelv, környezetismeret, ének-zene, drámajáték, írás <i>Szűkebb környezetben</i> Beszédművelés – szövegalkotás <i>Ajánlott megelőző tevékenységek</i> Szókincsfejlesztés – szógyűjtés, mondatbővítés moduljai, beszélgetőkör, életjátékok, drámajátékok, eseményképek sorba rendezése <i>Ajánlott követő tevékenységek</i> Meseszöveg, közös mesealkotás modulja, életjátékok, drámajátékok
A képességfejlesztés fókuszai	Beszédbátorság, beszédkezdés, nyelvi találékonyság Analogiás gondolkodás, rész-egész viszony értelmezése, ok-okozati összefüggések felfedezése, időrendi összefüggések megtalálása, képzelőerő, szóbeli és írásbeli kifejezőkészség

AZ ADAPTÁCIÓ KÖRE

Az SNI-gyerekek többségénél verbális, auditív, vizuális és motoros zavarokat figyelhetünk meg. Sérült lehet ezeknél a területeknél az analízis-szintézis művelete, a szerialitás (a sorrendiség észlelésének képessége), az emlékezet megbízhatósága, valamint a figyelem és koncentrálóképesség tartóssága és terjedelme.

A megfigyelhető tünetek:

- Kialakulatlan laterális dominancia, makacs iránytévesztés, rejtett balkezesség
- Jobb-bal megkülönböztetés nehezítettsége

A testséma zavarai

- Bizonytalanság a testrészek megmutatásakor, megnevezésekor
- Mozgások utánzásának nehézsége
- A mozgásharmónia hiánya
- Szegényes emberrajz

A téri tájékozódás, téri észlelés, téri orientáció bizonytalanságai

- Téri irányok, téri relációk hibás használata
- Nehéz tájékozódás a környező térben
- Fejletlen téri emlékezet

A motorium zavarai

- Diszharmonikus mozgás
- Éretlen finommotorika, a vizuomotoros koordináció zavara (pl. ügyetlenség gombolásnál, vágásnál, vonalvezetésnél, cipőfűzésnél, varrásnál)
- Konstruktív apraxia (kétdimenziós ábrát nem tud térben összerakni)
- Grafomotoros fejletlenség
- Dysmetria (nem tudja időben befejezni a mozgást)
- Ritmuszavarok a mozgásban

Szórt figyelem, gyenge koncentrálóképesség

- Könnyű elterelhetőség, rövid távú figyelem
- Az apró részletek pontos megfigyelésének képtelensége
- Akusztikus-vizuális figyelemzavar

Az emlékezés zavarai

- A bevésés hosszú időt vesz igénybe
- A megőrzés rövid idejű
- A felidézés pontatlan, felszínes

A beszéd alaki és tartalmi zavara és a beszédészlelési folyamatok zavara

- Ritmuszavarok a beszédben
- Szegényes szókinccs
- Helytelen beszédfonetika, fonáció
- Egyszerű társalgást nem tud folytatni
- Nem szívesen hallgat mesét, verset, és nehezen tanulja meg
- Eseményképekről felsorolást ad, szegényes beszédprodukción
- Diszgrammatikus beszéd
- Megkésett beszédfejlődés, elhúzódó, makacs pöszesség
- A beszédhang differenciálása gondot okoz

A vizuális és az auditív percepció nehézségei

- A vizuális és az auditív diszkrimináció fejletlensége
- Látás és/vagy hallás útján képtelen a hasonlóság-különbözőség felismerésére
- Gestalt-látás zavara
- Megadott szempont szerinti csoportosítás nehezítettsége
- Egyszerre több szempont figyelembevételének képtelensége

Az időérzékelés zavarai

- Az események sorrendjének megállapítása nehezített
- Az események összekeverése
- Nehézséget okoz a szavak egymásutánisága, ezért nem tud megadott szavakból mondatot alkotni
- Az időbeliséget kifejező fogalmak hiánya

A gyermekek aktuális képesség- és készségszintjét kiindulásként figyelembe vevő fejlesztéssel a problémák kiküszöbölhetők, illetve enyhíthetők. Az időben észrevett korai jelek és a tudatosan alkalmazott játékos, módszertanilag megalapozott fejlesztő munka hozzájárulhat, hogy csökkenjen a tanulási zavarral küzdő gyermekek száma vagy a tanulási zavar súlyosságának a mértéke.

A bemutatott tünetek jelentkezése esetén szükséges az osztályon kívüli egyéni vagy mikrocsoportos fejlesztés is.

AJÁNLÁS

A kooperatív feladatoknál a 4 fős heterogén csoportok a legideálisabbak.

„Kerekasztal” kooperatív technika: szóforgó írásban: A csoport listát készít, körbe adnak egy lapot, amelyre mindenki feljegyzi a gondolatait.

„Szóforgó” kooperatív technika: a csoport tagjai sorban, az óramutató járásával egyező irányban elmondják egymásnak gondolataikat.

TÁMOGATÓ RENDSZER

Kooperatív tanulási módszerek, alapfokú drámapedagógiai ismeretek

Kodály Zoltán – Ádám Jenő: *Énekeskönyv. Általános iskola 3. osztály*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1994.

Angol gyermekvers: Egy szög miatt... (Fordította: Károlyi Amy)

Dr. Lovász Gabriella – Dr. Adamik Tamásné: *Ablaknyitogató I. kötet. Magyar nyelv és irodalom az általános iskola 2. osztálya számára*.

Henger Krisztina – Juhász Sarolta – Nagy Krisztina (szerk.): Ajánlások a pszichés fejlődés zavaraival küzdő gyermekek, tanulók kompetencia alapú fejlesztéséhez. Szövegértés-szövegalkotás. SuliNova Kht., Budapest, 2006.

Ajánlott a SuliNova által készített Tanítói kézikönyv használata, a szövegértés-szövegalkotás kompetenciaterület 1–4. évfolyamára szóló anyagok megismerése. Ezen belül: Dr. Szilágyi Imréné: Irodalmi nevelés kisiskoláskorban. Tanítói háttéranyag a szövegfeldolgozást segítő modulok alkalmazásához

Kálmán László: Anyanyelvi nevelés az alsó tagozatban. Tanító háttéranyag a szövegértés-szövegalkotás központú tanterv nyelvi anyagához

ÉRTÉKELÉS

Szöbeli értékelés, szempontjai: részvétel a közös munkában, figyelem és együttműködés szintje, aktivitás, igényesség

Az SNI-tanulók értékelése az Irányelvben meghatározottak szerint történjen.

1. részmodul: 2×45 perc

VÁZLAT

A sokféle felkínált tevékenység célja, hogy a feldolgozás menete különböző szempontokhoz illeszkedhessék. Az általunk szürkével jelölt mezők egy lehetséges bejárési útvonalat jelölnek, amely a szükségleteknek megfelelően tetszés szerint alakítható, megváltoztatható.

	Lépések, tevékenységek	Saját adaptációs kiegészítésem (tevékenység; képesség)	Kiemelt készségek, képességek	Célcsoport/ A differenciálás lehetőségei	Tanulásszervezés		Eszköz/ Feladat/ Gyűjtemény
					Munkaformák	Módszerek	
I. RÁHANGOLÓDÁS							
A	„Hangsúly” játék 8'		Ritmusérzék, figyelem-megosztás, együttműködés	Egész osztály	Frontális	Játék	
B	Láttad-e, láttad-e azt a bárányt? 8'		Tiszta intonáció	Egész osztály	Frontális	Ének	1. melléklet
C	Egy szög miatt... 8'		Figyelem, rész-egész felismerése	Egész osztály	Frontális	Játék	2. melléklet
II. GONDOLKODÁSI MŰVELETEKRE SERKENTÉS A SZÖVEGALKOTÁS SORÁN							
1.	Csoportalakítás A képek sorba rendezése 7'		Összefüggések felismerése, együttműködés	Egész osztály			3. melléklet
2.	A képekről 1-1 mondat megfogalmazása 12'		Sorrendiség felismerése Kifejezőkészség, figyelem	Egész osztály	Kooperatív		
3. A	Mi történhetett előtte és utána? Mondatok megfogalmazása, rajzos kiegészítések 13'		Írásbeli kifejezőkészség, fantázia, logikus gondolkodás, rajzkészség	Egész osztály	Csoport	Szövegalkotás, rajzolás	
B	„Utasítások” megfogalmazása 13'		Írásbeli kifejezőkészség, logikus gondolkodás		Kooperatív	Kerekasztal	

	Lépések, tevékenységek	Saját adaptációs kiegészítésem (tevékenység; képesség)	Kiemelt készségek, képességek	Célcsoport/ A differenciálás lehetőségei	Tanulásszervezés		Eszköz/ Feladat/ Gyűjtemény
					Munkaformák	Módszerek	
4. A	Analógiás képsorozatok válogatása 12'		Analógiás összefüggések felismerése	Egész osztály	Csoport		4. melléklet
B	Képsorozathoz analógiás képek válogatása 12'		Analógiás összefüggések felismerése	Fejlettebb logikai gondolkodású osztályoknak	Csoport		4. melléklet
5. A	Címadás és mondatalkotás a választott képsorozathoz 15'		Lényegkiemelés, írásbeli kifejezőképesség	Egész osztály	Kooperatív	Kerekasztal	
B	Címadás és mondatalkotás a hiányos képsorozathoz 15'		Analógiás összefüggések felismerése, lényegkiemelés, írásbeli kifejezőképesség	Fejlettebb logikai gondolkodású osztályoknak	Kooperatív	Kerekasztal	
6.	Jelenetalkotás 18'		Együttműködés, kifejezőképesség, dramatikus készség	Egész osztály	Csoport	Dramajáték	
III. ZÁRÁS, ÉRTÉKELES							
A	A diákok visszajelzései, a tanító értékeli az osztály munkáját 5'		Belátás, önismeret	Egész osztály	Frontális	Megbeszélés	
B	A csoportok önértékelése, tanítói visszajelzések 5'		Emlékezet, önismeret, önértékelés		Frontális – egyéni	Megbeszélés	

A FELDOLGOZÁS MENETE

Tanítói instrukciók

I. RÁHANGOLÓDÁS

A) „HANGSÚLY” JÁTÉK

Az osztály körben áll, s a gyerekek az első négy számot mondják egymás után úgy, hogy közülük mindig csak az egyik a hangsúlyos. A hangsúly minden ismétlődés alkalmával eggyel tovább kerül. (1 2 3 4 / 1 2 3 4 / 1 2 3 4 / 1 2 3 4 / 1 2 3 4 stb.) A hangsúlyt alátámaszthatjuk tapsal is.

Az SNI-gyermek ritmusproblémája miatt egyéni megsegítésre szorul, különben össze-vissza fog tapsolni.

B) LÁTTAD-E, LÁTTAD-E AZT A BÁRÁNYT?

Az előzetesen megtanult népdal közös eléneklése

C) EGY SZÖG MIATT...

Az angol népköltés sorait összekeverve írja fel a tanító (előzetesen) a táblára. Ezeket megszámozza. A diákok a verset a számok helyes sorrendbe történő leírásával állítják össze. Ezután közösen elmondják a verset. Az idő és az egyéni haladási tempó függvényében memorizálják azt.

Itt már elbizonytalanodhat az SNI-gyermek, szükséges a pedagógiai asszisztens jelenléte. Az auditív és vizuális ingerek összekapcsolásával és az irányok felismerésével is gondja lehet a tanulási zavarral küzdő gyermeknek, mindenképpen adjunk neki segítséget.

Saját adaptációs kiegészítem:

II. GONDOLKODÁSI MŰVELETEKRE SERKENTÉS A SZÖVEGALKOTÁS SORÁN

1. CSOPORTALAKÍTÁS AZ ANALÓGIÁS KÉPEK KIOSZTÁSÁVAL

A gyerekek névre szólóan kis képeket kapnak a tanítótól. (Ez biztosítja a heterogén csoportok létrejöttét. Ha az osztály létszáma nem osztható négyvel, akkor a négyes csoportok mellett legyenek háromfős csoportok is.) Azok kerülnek egy csoportba, akiknél ugyanannak az eseménynek a mozzanatai találhatóak. A csoportok tagjai a náluk lévő képeket sorrendbe helyezik.

Az SNI-tanulóknak differenciáltan lehet osztani feladatot a csoportos munka helyett.

2. A KÉPEKRŐL 1-1 MONDAT MEGFOGALMAZÁSA

A csoportok a sorrendbe helyezett képekkel dolgoznak tovább. Minden gyerek mond 1-1 mondatot a saját képéről. Ezután a csoportoknak úgy kell „összefésülniük” ezeket a mondatokat, hogy egy kis történet legyen belőlük. A saját mondatát mindenki írja le.

A csoportok felolvassák az osztálynak a „történeteiket”.

Az SNI-tanulótól valószínű, hogy első osztályban még csak a megbeszélés szintjén tudjuk a saját mondatát kérni.

Az akaratlagos írást, szófogalmazást nem lehet elvárni.

A magatartási, tanulási problémával küzdő gyermeknél inkább szóban fejeztessük be a mondatot!

Saját adaptációs kiegészítem:

3.

A) MI TÖRTÉNHESETT ELŐTTE ÉS UTÁNA?

Mondatok fogalmazása, rajzos kiegészítések.

A csoportok az összeállított képsorozathoz kitalálnak két képet. Az egyik az első kép előtti, a másik a negyedik kép utáni mozzanatról szól. A csoportok párokat alkotnak. A pár egyik tagja rajzos formában készíti ezt el, a másik mondatot alkot a készülő rajzhoz, s azt leírja.

A csoportok „képtárlátogatás” formájában megismerkednek egymás munkáival.

Célszerű, ha az osztályteremben a tanítón kívül segítő szakember foglalkozik a tanulási, magatartási és beilleszkedési zavarral küzdő tanulók kis csoportjával, aki tud egyénenként mindenkire figyelni.

B) „UTASÍTÁSOK” MEGFOGALMAZÁSA

A csoportok az összeállított képsorozat képeihez kitalálnak egy-egy „használati utasítást”, s azt külön papírcsíkokra leírják, amelyeket a képek alá helyeznek.

A csoportok „képtárlátogatás” formájában megismerkednek egymás munkáival.

Ha már olyan szinten van az SNI-tanuló, hogy részt tud venni a munkában, akkor a feladatosztásnál kell nagyon ügyelni, hogy a képességeinek megfelelő feladatot kapja.

Saját adaptációs kiegészítem:

4.

A) ANALÓGIÁS KÉPSOROZATOK VÁLOGATÁSA

Minden csoport kap egy három részből álló képsorozatot. Ennek értelmezése után hasonló analógiájú képsorozatokat választanak ki a rendelkezésükre bocsátott képsorozatból. A válogatás végén minden csoport előtt három sorozatnak kell lennie.

Ezek után a csoportok megindokolják a választásukat, s megfogalmazzák magát az analógiát. (Azért volt nagyon hasonló, mert...)

Ezt a feladatot sem időben, sem a képességek szempontjából az SNI-tanuló nem tudja egyedül végrehajtani, náluk nyújtson külön segítséget a tanító.

B) KÉPSOROZATHOZ ANALÓGIÁS KÉPEK VÁLOGATÁSA

Minden csoport kap egy három részből álló képsorozatot. Ezt értelmezik. Ezután a rendelkezésükre bocsátott halmazból kiválogatják azokat a képeket, amelyek hasonló analógiájú sorozatokká egészíthetők ki. Pl. A cica felkel, tálkájához megy, lefetyeli a tejet sorozathoz azokat a képeket, hogy a kutya a tálkájához megy, a gyerek eszik... A válogatás végén minden csoport előtt a meglévő sorozatán kívül két darab kép van.

Ezután a csoportok megindokolják a választásukat, megfogalmazzák magát az analógiát. (Azért azokat a képeket választottuk, mert...)

Erre sem képes egyedül a tanulási, magatartási problémával küzdő tanuló, feltétlenül a segítő szakember jelenlétét, „megbeszélő” stílusban történő értékelését igényli ez a helyzet. Feltétlenül segítséggel történjen!

Saját adaptációs kiegészítem:

5.

A) CÍMADÁS ÉS MONDATALKOTÁS A VÁLASZTOTT KÉPSOROZATHOZ

A csoportok kiválasztják azt a képsorozatot, amivel a továbbiakban dolgozni szeretnének. (Abból a kettőből választanak, amit a 4. A) pontban kiválasztottak a képhalmazból.) Saját döntésük alapján szétosztják az alábbi feladatokat: az 1., 2., 3. képhez mondatalkotás, az egész sorozathoz címadás. Ebben a sorrendben, a kerekasztal módszerével dolgoznak.

A csoportok megmutatják a képsorozatot társaiknak, s közben elmondják megoldásukat.

Abban az esetben, ha a gyermek a saját egyéni fejlesztési terve szerint haladva még nem tart itt, mindenképpen a saját szintjének és képességeinek megfelelő feladatot kapja, az őt fejlesztő utazó gyógypedagógustól.

B) CÍMADÁS ÉS MONDATALKOTÁS A HIÁNYOS KÉPSOROZATHOZ

A csoportok kiválasztják a két kép közül azt, amivel a továbbiakban dolgozni szeretnének. Saját döntésük vagy a tanító útmutatása alapján szétosztják az alábbi feladatokat: az adott képhez mondatalkotás (ez a legkönnyebb feladat), a hiányzó képekhez az első sorozat analógiája alapján mondatalkotás (a legnehezebb feladat), és az egész sorozathoz címadás. A kerekasztal módszerével dolgoznak.

A csoportok megmutatják képsorozatot és a választott képet társaiknak, s közben elmondják a megoldásukat.

Ezekre a feladatokra az SNI-gyermek, utazó gyógypedagógusa segítségével képes. Nagyon sok fogalom értelmezésére és szómagyarázatra lesz szüksége, amelyet megkapva, passzív szókincséből az aktívba átemelve, sokat gyakorolva, hatékonyan fog fejlődni.

6. JELENETALKOTÁSOK

A csoportok ismét választanak a náluk lévő képsorozatok közül. Ezt elevenítik meg dramatikusan, a képsorozat mozzanatainak kiegészítésével. A képek szereplőjéhez még újabbakat találjanak ki, s ezek a szereplők szólaljanak meg.

Rövid próba után minden csoport bemutatja a jelenetét.

A játéktechnikákat érdemes először kiscsoportban, rehabilitációs foglalkozáson gyógypedagógus terapeuta vezetésével megtanítani a tanulási, beilleszkedési és magatartási zavarral küzdő gyermekeknek.

Saját adaptációs kiegészítem:

III. ZÁRÁS, ÉRTÉKELÉS

A) A DIÁKOK VISSZAJELZÉSEI A FOGLALKOZÁSRÓL

Aki kedvet érez, elmondja, hogyan érezte magát, melyik feladat tetszett neki a legjobban, mennyire elégedett magával.

A tanító értékeli az osztály, a csoportok munkáját, kiemelve a pozitívumokat: aktivitás, együttműködés, figyelem, nyelvi találékonyság, feladatmegoldás sikeressége.

Célszerű először külön rehabilitációs foglalkozáson kiscsoportban végezni hasonló tevékenységet, egészen addig, míg a szabályok és hozzájuk tartozó viselkedésminták nem rögzülnek.

B) A CSOPORTOK, A DIÁKOK ÖNÉRTÉKELÉSE A MUNKÁBAN VALÓ RÉSZVÉTELÜKRŐL

Melyik feladat megoldásával voltak elégedettek, mi az, amit ügyesen tudtak megoldani. Hogyan tudtak figyelni egymásra, hogyan tudtak kapcsolódni egymás ötleteihez, tevékenységeihez. Hogyan sikerültek a feladatmegoldásaik. Hogyan érezték magukat a csoportos munkák során.

Ha az SNI-gyermeknek már kialakult a szabálykövetése, toleranciája, ha már érzékeli, hogy saját viselkedése és annak következménye között kapcsolat van, nem hibáztat annyit másokat, ha valami rosszul sikerül, erősödik az önbizalma és önkontrollja, akkor jöhet szóba, hogy minden közösen végzett tevékenységben részt vegyen.

Saját adaptációs kiegészítem: